Національний університет біоресурсів і природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

Студентський науковий гурток «Дискусійний клуб «De jure!»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

16 листопада 2023 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVI Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / Укладачка: Віра Качур. К., 2023. 234 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та наукові керівники

Місько Віта
магістрантка 2 курсу юридичного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки (м. Луцьк)
Юрій Крисюк
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Волинського національного університету
імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Сучасна проблематика реалізації верховенства права в Україні

Конституція України у статті 8 проголошує визнання і дію принципу верховенства права, зокрема, втілює вищі правові цінності, принцип пояснює свій зміст як пряму дію норм Конституції, відповідно до яких приймаються закони та інші нормативно-правові акти на підставі Конституції і повинні дотримуватись їй принципам, а також передбачає гарантування звернення до суду для захисту конституційних прав безпосередньо на її підставі.

На нашу думку, завдяки такому вжитому законодавцем юридичному формулюванню не з'ясованою залишилася значна кількість питань щодо його змісту та сутності. Таким чином, можемо виділити, що відсутність сталого тлумачення норми права, а саме принципу верховенства права не сприятиме його активному використанню практикуючими адвокатами, юристами та суддями при розгляді справ з питань захисту прав людини та громадянина і свобод в Україні.

Цілком закономірно, що зважаючи на дану законодавчу неконкретизованість, серед науковців досі відсутнє єдине комплексне бачення щодо принципу верховенства права, тому в сучасній юридичній

літературі представлені різні точки зору вчених щодо визначення змісту верховенства права. Відтак, відповідно до позиції Петришина О., нині принцип верховенства права мислиться двома способами. В широкому розумінні – як принцип правової організації державної влади в суспільстві, в контексті верховенства права над державою. У вузькому значенні, тобто в контексті співвідношення однорідних правових категорій – права і закону у системі регулювання суспільних відносин, їх роль і місце у забезпеченні правопорядку, а саме в розумінні «верховенства права над законом» [1, с. 24].

На нашу думку, дана позиція є обґрунтованою, з якою важко не погодитись, проте до уваги слід брати, що принцип верховенства права як один із фундаментальних конституційних принципів не може і не повинен тлумачитися виключно у формальному аспекті. Насправді, розкриваючи конституційний зміст цього принципу, не можна оминати увагою те, що всі проголошені на найвищому законодавчому рівні норми, принципи, ідеї та ідеали, а також конкретні права і свободи людини та громадянина повинні реалізовуватись у повсякденному житті та функціонуванні органів державної влади.

В літературі науковцями висвітлюється дана позиція, зокрема, в точці зору В. Скрипнюк [3, с. 12] проте вона є неповною, прослідковується лише, що неможна вести мову про верховенство права, коли через брак механізмів взаємодії між органами державної влади не забезпечуються базові зобов'язання держави в частині гарантування прав і свобод людини та громадянина.

З іншого боку, Руднєва О. зазначає, що принципи верховенства права наповнюються реальним змістом тільки в наступному випадку, коли право розглядається не як акт державної влади, тим більше її знаряддя, а як результат законодавчої діяльності держави, також глибоке соціальне явище, що має коріння у світовій культурі і суспільстві в цілому, духовна історія народу, його традиції, дух народу, явище, пов'язане з такими основними категоріями, як цінності свободи, справедливості, рівності та гуманізму [4, с. 15].

Ураховуючи всі вищеназвані твердження, на наш погляд, принцип верховенства права в державі варто розуміти, як юридичний засіб, що реально забезпечує максимальне здійснення, захисту та охорони основних прав людини, де свободи людини, права та їх гарантії визначають зміст та напрямок діяльності держави, адже цей принцип заснований на визнанні і беззастережному сприйнятті вищих цінностей людської особистості, її невідчужуваних прав і свобод.

Вважаємо, що до проблем реалізації й захисту прав людини і громадянина в умовах розбудови правової держави в Україні слід віднести низький рівень правосвідомості та правової культури[5]. Ця проблема проявляється в тому, що при наявності у багатьох людей реального почуття власної честі та гідності, зовнішній виховний вплив суспільства на кожну людину та методи самовиховання не досягли задовільного рівня.

По-перше, через те, що релігійна освіта є нерозвиненою, сильно спотвореною і зведеною до дотримання певних церковних обрядів без розкриття справжньої суті релігійних вірувань, а моральні якості були замінені матеріальними, втрачається довіра між народом і владою, тому виходить, що відсутня сучасна соціальна система з зовнішнім впливом на виховання людини, її духовних цінностей.

По-друге, на жаль, розвиток саме таких людських чеснот не є пріоритетним у сімейних відносинах, оскільки основні зусилля батьків об’єктивно спрямовані лише на об'єктивну мету забезпечення щастя, матеріальних благ сім’ї.

По-третє, низький рівень законності (дотримання правопорядку) у житті суспільства і держави та відсутність безумовної відповідальності кожної без винятку особи як перед собою, так і оточенням за процес і результати своєї діяльності об’єктивно зумовлений, з одного боку, історично ментальними традиціями народу, а з іншого – традиційним намаганням будь-якої влади всіляко обмежувати свободу життєдіяльності та самореалізації людини шляхом встановлення таких механізмів правового регулювання суспільного та особистого життя, що не залишають їй свободи вибору[2, с.42].

Вважаємо, що необхідно окремо виділити, факт відсутності ефективного організаційного механізму забезпечення дотримання суддями у своїй діяльності принципу верховенства права, що є проблематикою в реалізації верховенства права в Україні.

Перешкодою для повноцінного дотримання принципу верховенства права в професійній діяльності суддів значною мірою є незадовільне гарантування належного матеріального забезпечення суддів, яке не відповідає складним психологічним умовам, зумовленим інтенсивністю виконання ними своїх обов'язків в професійній сфері. Рівень оплати праці суддів і співробітників суду відповідає лише мінімальним соціальним вимогам, особливо на місцевому рівні. Таким чином, в результаті, питання впровадження верховенства права в судовій сфері є складним і може бути вирішене тільки шляхом подальших судово-правових реформ в Україні.

На основі цього вбачається доцільним удосконалити конституційно-правові положення щодо основ організації та функціонування судової влади, зокрема визначення в Конституції статусу суддів в Україні : право людини на справедливий судовий розгляд у розумні строки незалежним та неупередженим судом; можливість суддів приймати рішення на основі принципів цієї Конституції; процесуальна діяльність гарантує фінансування потреб суду нарівні не нижче фактичних потреб автономних судових органів та координацію проекту видатків для функціонування судової системи.

Підсумовуючи проведений аналіз, потрібно зазначити, що забезпечення в Україні верховенства права є однією з найнагальніших проблем вітчизняної юриспруденції – як практичної, так і теоретичної. З метою встановлення нових та налагодження вже існуючих механізмів забезпечення принципу верховенства права, необхідною вбачається відмова від застарілого правового мислення та формування сучасного.

Отже, можна зробити висновок, що проблеми реалізації та захисту прав людини і громадянина в Україні на сьогодні існують і, на жаль, їх досить багато, тому можна виокремити такі проблеми при реалізації верховенства права в Україні, це - низький рівень правової культури і правосвідомості переважної більшості членів нашого суспільства, а також коли у багатьох людей є реальне почуття своєї честі і гідності, то проблематикою виступатиме недостатній рівень зовнішнього педагогічного впливу на кожну людину з боку суспільства і самоосвіти. Однією з проблем реалізації принципу верховенства права в Україні є також питання незалежності суду.

Література

1. Петришин О.В. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. Право України. 2010. № 3. С. 24–34.

2. Пильгун Н. В. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина в контексті функціонування принципу верховенства права в Україні / Н. В. Пильгун, М. В. Рощук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: : Право. - 2014. - Вип. 26. - С. 40-43.

3. Принцип верховенства права : проблеми теорії та практики: монографія / Рабінович П. М., Луців О. М., Добрянський С. П., Панкевич О. З., Рабінович С. П.; Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України ; [Редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін.] – Львів : Сполом, 2016. –200 с. (Серія І. Дослідження та реферати. – Вип. 30.).

4. Принцип верховенства права: проблеми теорії і практики : у двох книгах / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка ; [ред. кол. : Ю.С. Шемшученко (голова). Книга друга : Принцип верховенства права у діяльності держави та адміністративному праві / відп. ред. В.Б. Авер'янов. Київ : Конус-Ю, 2008. – 314 с.

5. Сущенко В. М. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні (в контексті верховенства права) / Сущенко В. М. // Наукові записки НаУКМА. - 2012. - Т. 129: Юридичні науки. - С. 28-31.